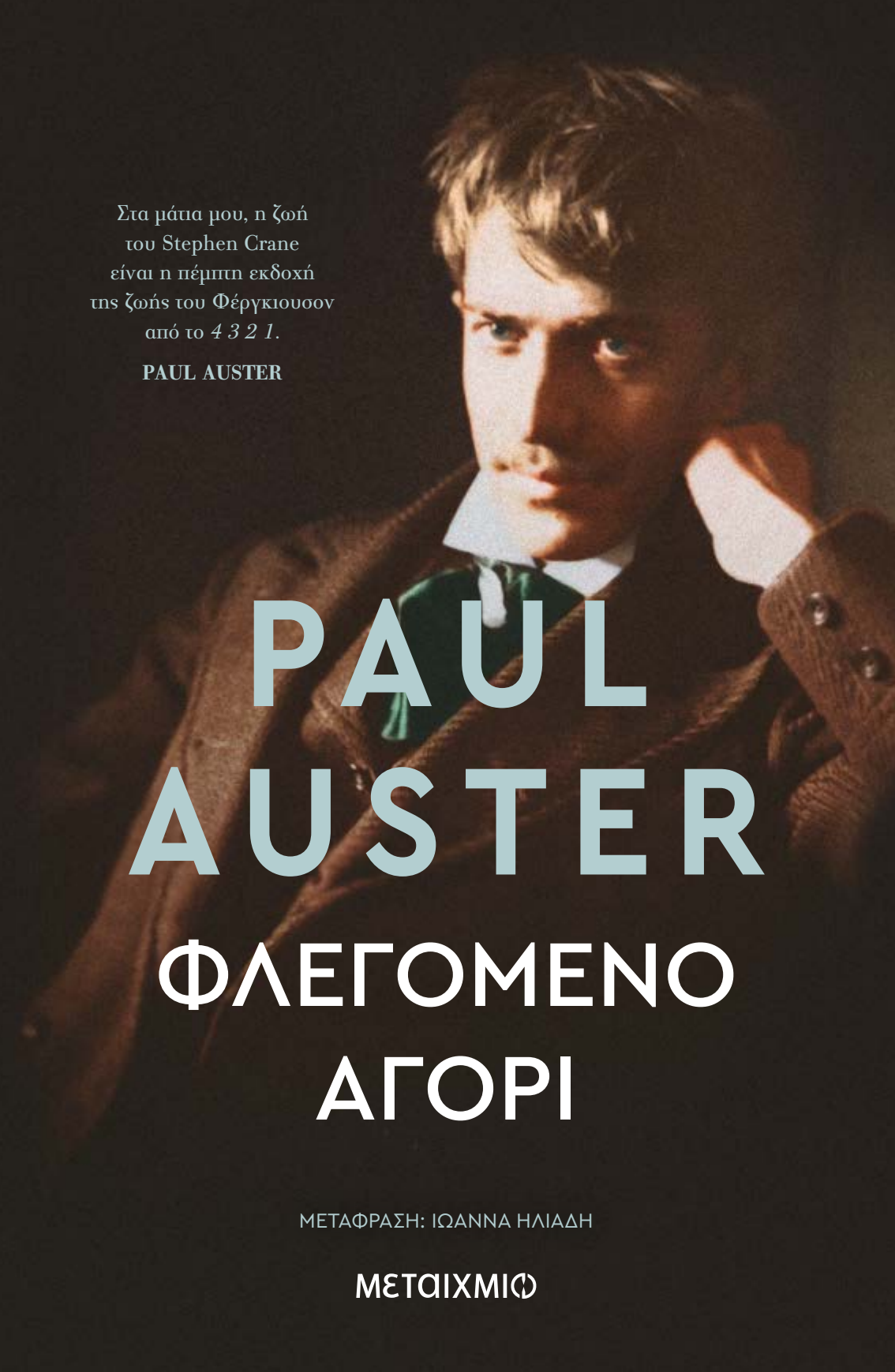

Στα μάτια μου, η ζωή
του Stephen Crane
είναι η πέμπτη εκδοχή
της ζωής του Φέργκιουσον
από το 4 3 2 1.

PAUL AUSTER

PAUL AUSTER

ΦΛΕΓΟΜΕΝΟ ΑΓΟΡΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΙΩΑΝΝΑ ΗΛΙΑΔΗ

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΙΒΙ 11

Η ΟΡΜΗ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ 89

ΕΞΟΡΙΑ 677

Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ 941

ΒΑΝΑΥΣΟΣ ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ 1045

Σημειώσεις 1147

Ευχαριστίες 1173

ΦΛΕΓΟΜΕΝΟ ΑΓΟΡΙ

ΣΤΙΒΙ

1

ΓΕΝΝΗΜΕΝΟΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ και νεκρός πέντε μήνες πριν από τα εικοστά ένατα γενέθλιά του, ο Στίβεν Κρέιν έζησε πέντε μήνες και πέντε μέρες από τον εικοστό αιώνα, πέθανε από φυματίωση προτού του δοθεί η ευκαιρία να οδηγήσει αυτοκίνητο ή να δει αεροπλάνο, να παρακολουθήσει μια ταινία να προβάλλεται στη μεγάλη οθόνη ή να ακούσει ραδιόφωνο, μια φιγούρα από έναν κόσμο ξεπερασμένο, ένας άντρας ο οποίος δεν αξιώθηκε το μέλλον που περίμενε τους συνομηλίκους του, κι όχι μόνο τις νέες εφευρέσεις και την κατασκευή των θαυμαστών εκείνων μηχανών, αλλά και τα φριχτά γεγονότα της εποχής, μεταξύ των οποίων ο αφανισμός δεκάδων εκατομμυρίων ζωών σε δύο παγκόσμιους πολέμους. Συγκαιρινοί του ήταν ο Ανρί Ματίς (είκοσι δύο μήνες μεγαλύτερός του), ο Βλαντίμιρ Λένιν (δεκαεπτά μήνες μεγαλύτερος), ο Μαρσέλ Προυστ (τέσσερις μήνες μεγαλύτερος) και αμερικανοί συγγραφείς όπως ο Γ. Ε. Μπ. Ντι Μπόις, ο Θίοντορ Ντράιζερ, η Γουίλα Κάθερ, η Γερτρούδη Στάιν, ο Σέργουντ Άντερσον και ο Ρόμπερτ Φροστ, όλοι εκ των οποίων συνέχισαν για καιρό την πορεία τους στον νέο αιώνα. Ωστόσο το έργο του Κρέιν, μακριά από την παράδοση αυτών που είχαν προηγηθεί, ήταν τόσο ριζοσπαστικό για την εποχή του, ώστε να θεωρείται πλέον ο πρώτος αμερικανός μοντερνιστής, ο άνθρωπος στον

οποίο κατά κύριο λόγο οφείλουμε την αλλαγή στη θέαση του κόσμου μέσα από το πρίσμα του γραπτού λόγου.

Πήρε την πρώτη του ανάσα στην οδό Μάλμπερι Πλέις στο Νιούαρκ του Νιου Τζέρσι, το ένατο παιδί που έζησε από τα δεκατέσσερα που απέκτησαν οι θεοσεβούμενοι μεθοδιστές γονείς του Τζόναθαν Τάουνλι Κρέιν και Μέρι Έλεν Πεκ Κρέιν, και καθώς, ως ιερέας, ο πατέρας του ταξίδευε από ενορία σε ενορία τα τελευταία χρόνια της μακράς ιερατικής σταδιοδρομίας του, το αγόρι μεγάλωσε χωρίς τους συνήθεις δεσμούς με τόπους, σχολεία και φίλους. Στην ηλικία των τριών μετακόμισε μαζί με την οικογένειά του από το Νιούαρκ στο Μπλούμινγκτον (Σάουθ Μπάουντ Μπρουκ στις μέρες μας)· στην ηλικία των πέντε από το Μπλούμινγκτον στο Πάτερσον· στην ηλικία των επτά, λόγω της μετάθεσης του πατέρα του στην επόμενη θέση του ως επικεφαλής του εκκλησιάσματος της Μεθοδιστικής Εκκλησίας Ντρου, έφυγε από το Πάτερσον με προορισμό το Πορτ Τζέρβις της Νέας Υόρκης, μια πόλη εννέα χιλιάδων κατοίκων, χτισμένη στο σημείο συνάντησης τριών Πολιτειών, του Νιου Τζέρσι, της Πενσιλβάνια και της Νέας Υόρκης, όπου συγκλίνουν οι ποταμοί Ντέλαγουερ και Νέβερσινκ. Στη συνέχεια, όταν ο εξηντάχρονος Τζόναθαν Τάουνλι Κρέιν πέθανε αιφνιδίως από καρδιακή προσβολή τρεις μήνες μετά τα όγδοα γενέθλια του γιου του, η οικογένεια υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει το πρεσβυτέριο. Η μητέρα του Κρέιν μετακόμισε στο Ρόουζβιλ του Νιου Τζέρσι, μια ανεξάρτητη κοινότητα/γειτονιά εντός του Νιούαρκ, που συνόρευε με το Μπλούμφιλντ και το Ιστ Όραντζ, ενώ το αγόρι και ο αδελφός του Έντμουντ (μεγαλύτερος του Κρέιν κατά δεκατέσσερα χρόνια) πήγαν να ζήσουν με συγγενείς σε μια φάρμα στην Κομητεία του Σάσεξ. Τελικά, ξαναβρέθηκαν όλοι μαζί στο Πορτ Τζέρβις, για να ζήσουν εκεί με έναν άλλον αδελφό, τον Γουίλιαμ (μεγαλύτερο του Κρέιν κατά δεκαεπτά χρόνια), ενώ αργότερα, το 1883, η μητέρα τους αγόρασε ένα σπίτι στο θέρετρο Άσμπερι Παρκ στο Νιου Τζέρσι (την «καλοκαιρινή Μέκκα του αμερικανικού μεθοδισμού»), όπου ο έφηβος Κρέιν ξεκίνησε τη συγγραφική του καριέρα σκαρώνοντας στις κα-

λοκαιρινές διακοπές μικρά σατιρικά κείμενα για έναν άλλον από τους αδελφούς του, τον Τάουνλι (μεγαλύτερό του κατά δεκαοχτώ χρόνια), ο οποίος διηύθυνε ένα τοπικό πρακτορείο ειδήσεων για τη *New York Tribune* και το *Associated Press*. Στο μεταξύ ο Κρέιν είχε χάσει άλλα δύο αδέρφια: η εικοσιοκτάχρονη αδελφή του Άγκνες Ελίζαμπεθ, δασκάλα και διηγηματογράφος, που του είχε σταθεί σαν μητέρα περισσότερο κι από την ίδια τους τη μητέρα και είχε ενθαρρύνει το ενδιαφέρον του για το διάβασμα, πέθανε από μηνιγγίτιδα το 1884, ενώ το 1886 ο εικοσιτριάχρονος αδελφός του Λούθερ σκοτώθηκε πέφτοντας κάτω από τους τροχούς ενός κινούμενου τρένου ενώ εργαζόταν ως σηματορός και τροχοπεδητής στον Σιδηρόδρομο Ίρι. Έπειτα από έναν χρόνο δυσφορίας και διακεκομμένης φοίτησης (ένα εξάμηνο στο Λαφαγέτ, μετά το οποίο φοίτησε για άλλο ένα εξάμηνο στο Σίρακιους, όπου έπαιξε στην ομάδα μπέιζμπολ και εγγράφηκε σε ένα μόνο μάθημα), ο Κρέιν επέστρεψε νότια, στους δίδυμους προορισμούς του Άσμπερι Παρκ και της Νέας Υόρκης, αποφασισμένος να πορευτεί ως επαγγελματίας συγγραφέας. Δεν ήταν ακόμη ούτε είκοσι χρονών. Στις 28 Σεπτεμβρίου του 1891, σε απόσταση λίγων τετραγώνων από το μέρος όπου σύντομα θα ζούσε ο Κρέιν στο Μανχάταν, πέθανε παραγνωρισμένος και σχεδόν ξεχασμένος ο Χέρμαν Μέλβιλ. Στις 10 Νοεμβρίου, χιλιάδες χιλιόμετρα ανατολικά, πέθανε στη Μασσαλία, σε ηλικία τριάντα επτά ετών, ο Αρτίρ Ρεμπό. Είκοσι επτά μέρες αργότερα η εξηντατετράχρονη μητέρα του Κρέιν πέθανε από καρκίνο. Δεν απέμεναν στον ίδιο τον προσφάτως ορφανεμένο εκκολαπτόμενο συγγραφέα πάνω από οκτώμισι χρόνια ζωής, όμως στο σύντομο αυτό διάστημα παρήγαγε ένα αριστουργηματικό μυθιστόρημα (*Το κόκκινο σήμα του θάρρους**), δύο έξοχες, τολμηρές στη σύλληψή τους νουβέλες (*Μάγκι: ένα κορίτσι του δρόμου* και *Το τέρας*), περί τις τρεις δεκάδες διηγήματα αψεγάδιαστης δεξιοτεχνίας (μεταξύ των οποίων η «Βάρκα στο πέ-

* Πρωτότυπος τίτλος: *The Red Badge of Courage* (1895). Στα ελληνικά κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Μεταίχμιο (2019), σε μετάφραση του Νίκου Παναγιωτόπουλου και με εισαγωγή του Νίκου Μπακουνάκη. (Σ.τ.Μ.)

λαγος» και το «Μπλε ξενοδοχείο»), δύο συλλογές με μερικά από τα πιο παράξενα, πιο άγρια ποιήματα του δέκατου ένατου αιώνα (Οι μαύροι καβαλάρηδες και Ο πόλεμος είναι καλός) και πάνω από διακόσια δημοσιογραφικά κείμενα, πολλά εκ των οποίων τόσο αξιόλογα, ώστε να στέκουν στο ίδιο ύψος με το λογοτεχνικό του έργο. Ένα φλεγόμενο αγόρι σπάνιας πρώιμης ευφυΐας, η πορεία του οποίου προς την πληρότητα της ενήλικης ζωής διακόπηκε πρόωρα, αποτελεί την απάντηση της Αμερικής στον Κιτς και στον Σέλεϊ, στον Σούμπερτ και στον Μότσαρτ, κι αν συνεχίζει να ζει όπως εκείνοι, είναι επειδή το έργο του δεν γέρασε ποτέ. Εκατόν είκοσι χρόνια μετά τον θάνατό του, ο Στίβεν Κρέιν συνεχίζει να φλέγεται.

2

ΠΙΘΑΝΟΝ ΝΑ ΥΠΕΡΒΑΛΛΩ ΚΑΠΩΣ. Το ότι ο Κρέιν συνεχίζει να φλέγεται είναι αδιαμφισβήτητο, το κατά πόσον όμως η φλόγα του καίει τόσο ζωηρά όσο εκείνων των άλλων πρόωρα χαμένων φλεγόμενων αγοριών είναι λιγότερο σαφές. Μια φορά κι έναν καιρό σχεδόν όλα τα γυμνασιόπαιδα στην Αμερική έπρεπε να διαβάσουν το *Κόκκινο σήμα του θάρρους*. Ήμουν δεκαπέντε χρονών στην πρώτη μου συνάντηση με το μυθιστόρημα, το 1962, κι ήταν για μένα, όπως και για τους περισσότερους συμμαθητές μου (αγόρια και κορίτσια ομοίως), μια συγκλονιστική ανακάλυψη που μου άλλαξε τη ζωή. Όμως τώρα, για λόγους που δυσκολεύομαι να κατανοήσω, φαίνεται πως το βιβλίο έχει αφαιρεθεί από τις λίστες με τα υποχρεωτικά αναγνώσματα, γεγονός που έχει ως διπλή συνέπεια και να στερεί από τους νεαρούς μαθητές μια σημαντική λογοτεχνική εμπειρία αλλά και να οδηγεί τον Κρέιν στην αφάνεια, διότι, αν εγώ και οι συμμαθητές μου δεν είχαμε έρθει σε επαφή με το *Κόκκινο σήμα του θάρρους*, αμφιβάλλω αν θα είχαμε πάρει την πρωτοβουλία να μελετήσουμε άλλα έργα του Κρέιν, όπως, λόγου χάρη, τα ποιήματα (που μπορούν να προκαλέσουν ένα αιφνίδιο γενικευμένο σοκ) ή τα διηγήματα ή τη σκληρή απεικόνιση της ζωής στις

φτωχογειτονιές της Νέας Υόρκης στη Μάγκι. Τα στοιχεία μου είναι απολύτως ανεπίσημα, όταν όμως ρώτησα πρόσφατα την τριαντάχρονη κόρη μου αν της είχε ανατεθεί να διαβάσει το βιβλίο στο γυμνάσιο, απάντησε όχι, κάτι που με ώθησε να αρχίσω μian άτυπη έρευνα ανάμεσα στους φίλους της, δεκαπέντε με είκοσι νέους, άντρες και γυναίκες, που είχαν φοιτήσει σε γυμνάσια σε διάφορα απομακρυσμένα μεταξύ τους μέρη της χώρας, διατυπώνοντάς τους την ίδια ερώτηση που είχα κάνει και σε εκείνη, και όλοι, ένας προς έναν, επίσης είπαν όχι. Κατά τρόπο ακόμα λιγότερο αναμενόμενο, ανάμεσα σε όλους τους γνωστούς μου από μη αγγλόφωνες χώρες που ασχολούνται με τη λογοτεχνία μόνο ένας είχε ακούσει ποτέ για τον Κρέιν, πράγμα που ισχύει και για την πλειοψηφία των άγγλων γνωστών μου, παρότι ο Κρέιν ήταν εξίσου φημισμένος στην Αγγλία όσο και στην Αμερική τον καιρό που ζούσε. Οι μη αμερικανοί φίλοι μου γνωρίζουν τον Τουέιν, τον Πόε, τον Χόθορν, τον Έμερσον, τον Γουίτμαν, τον Χένρι Τζέιμς και τους άλλοτε αγνοημένους Χέρμαν Μέλβιλ και Έμιλι Ντίκινσον, παρ' όλα αυτά ο Κρέιν, στον οποίο αξίζει (κατά την άποψή μου) να συγκαταλεγεί ανάμεσα στις θεότητες αυτές, είναι ανύπαρκτος για εκείνους.

Αυτό δεν σημαίνει ότι ο Κρέιν έχει πάψει να υπάρχει. Τα κύρια γραπτά του είναι ευρέως διαθέσιμα σε πολυάριθμες χαρτόδετες εκδόσεις, τα Άπαντά του, που συγκεντρώθηκαν σε δέκα τόμους από τις Εκδόσεις του Πανεπιστημίου της Βιρτζίνια τη δεκαετία του 1970, εξακολουθούν να επανεκδίδονται, επιλεγμένα πεζά και ποιήματά του έχουν συγκεντρωθεί από τον οργανισμό Library of America σε μια έξοχη συλλογή που αριθμεί περίπου χίλιες τετρακόσιες σελίδες, τα μυθιστορήματα και τα διηγήματά του συνεχίζουν να διδάσκονται στο πλαίσιο πανεπιστημιακών μαθημάτων αμερικανικής λογοτεχνίας και υπάρχει στον ακαδημαϊκό κόσμο μια αληθινή βιομηχανία μελέτης του Στίβεν Κρέιν. Όλα αυτά είναι καθησυχαστικά, ταυτόχρονα όμως αισθάνομαι ότι ο Κρέιν βρίσκεται πλέον στα χέρια των ειδικών, των φοιτητών λογοτεχνίας, των υποψήφιων διδακτόρων και των καταξιωμένων πανεπιστημιακών, ενώ ο αόρατος στρατός των λεγό-

μενων «μέσων αναγνωστών», οι άνθρωποι δηλαδή που δεν είναι θεωρητικοί ή συγγραφείς, εκείνοι που απολαμβάνουν να διαβάζουν παλιούς δοκιμασμένους συγγραφείς όπως ο Μέλβιλ και ο Γουίτμαν, έχουν πάψει πλέον να διαβάζουν τον Κρέιν.

Αν τα πράγματα ήταν αλλιώς, ποτέ δεν θα είχα σκεφτεί να γράψω το ανά χείρας βιβλίο.

Το προσεγγίζω όχι ως ειδικός ή μελετητής, αλλά ως ένας ηλικιωμένος συγγραφέας που αισθάνεται δέος μπροστά στην ιδιοφυΐα ενός νεαρού λογοτέχνη. Έχοντας περάσει τα δύο τελευταία χρόνια βυθισμένος στα έργα του Κρέιν, έχοντας διαβάσει όλες τις δημοσιευμένες επιστολές του, έχοντας συλλέξει λαίμαργα και το τελευταίο ψίχουλο βιογραφικής πληροφορίας στο οποίο μπορούσα να έχω πρόσβαση, διαπιστώνω ότι είμαι εξίσου σαγηνευμένος από τη φρεννήρη, αντιφατική ζωή του όσο και από το έργο που μας άφησε. Έζησε μια ζωή παράξενη και μοναδική, που τη χαρακτήριζαν τα παράτολμα εγχειρήματα, η συχνά εξουθενωτική ένδεια και μια πεισματική, ανυποχώρητη αφοσίωση στη συγγραφική του κλίση, που συχνά τον έσπρωχνε από τη μια απίθανη και επισφαλής κατάσταση στην άλλη – ένα αμφιλεγόμενο άρθρο που έγραψε στα είκοσί του και το οποίο διατάραξε την προεκλογική εκστρατεία για τις προεδρικές εκλογές του 1892, μια δημόσια διαμάχη με την Αστυνομική Υπηρεσία της Νέας Υόρκης, που ουσιαστικά κατέληξε στην εξορία του από την πόλη το 1896, ένα ναυάγιο στα ανοιχτά της ακτής της Φλόριντα κατά το οποίο λίγο έλειψε να πνιγεί το 1897, η ελεύθερη συμβίωση με την ιδιοκτήτρια του Hotel de Dreme, του πιο κομψού κακόφημου σπιτιού στο Τζάκσονβιλ, η δουλειά του ως ανταποκριτή κατά τη διάρκεια του Ισπανοαμερικανικού Πολέμου στην Κούβα (όπου επανειλημμένα βρέθηκε μπροστά στα εχθρικά πυρά) και στη συνέχεια τα τελευταία του χρόνια στην Αγγλία, όπου ο Τζόζεφ Κόνραντ ήταν ο πιο στενός του φίλος και ο Χένρι Τζέιμς έκλαψε για τον πρόωρο θάνατό του. Ως συγγραφέας δε, αν και είναι ευρύτερα γνωστός ως χρονικογράφος του πολέμου, ασχολήθηκε με πολλά άλλα θέματα, τα οποία στο σύνολό τους χειρίστηκε με τεράστια

επιδεξιότητα και πρωτοτυπία: από διηγήματα με ήρωες μικρά παιδιά και βασανισμένους μποέμ καλλιτέχνες μέχρι τις περιγραφές από πρώτο χέρι των οπιοποιτηρίων της Νέας Υόρκης, των συνθηκών σε ένα ανθρακωρυχείο στην Πενσιλβάνια και μιας καταστροφικής ξηρασίας στη Νεμπράσκα, και, όπως και ο Έντγκαρ Άλαν Πόε, συχνά αντιμετωπίστηκε εσφαλμένα ως ένας σκοτεινός έμπορος φρίκης και μυστηρίου, όταν στην πραγματικότητα ήταν επίσης έξοχος χιουμορίστας – ο σκυθρωπός, πεσιμιστής Κρέιν μπορούσε να είναι ξεκαρδιστικά αστείος όταν το επιθυμούσε. Και κάτω από το πλήθος των πεζών του, ή ίσως στην κορυφή, ως επιστέγασμα, υπάρχουν τα ποιήματά του, τα οποία λιγοστοί άνθρωποι εντός ή εκτός του ακαδημαϊκού χώρου γνωρίζουν πώς να προσεγγίσουν, ποιήματα που τόσο πολύ απέχουν από τις παραδοσιακές νόρμες της στιχογραφίας του δέκατου ένατου αιώνα –συμπεριλαμβανομένων των ρηξικέλευθων παρεκκλίσεων του Γουίτμαν και της Ντίκινσον από τους κανόνες–, ώστε μετά βίας να λογίζονται ως ποίηση, κι ωστόσο κολλάνε στο μυαλό πιο επίμονα από τα περισσότερα άλλα αμερικανικά ποιήματα που μπορώ να σκεφτώ. Ένα παράδειγμα είναι τούτο εδώ, που δεν έχει πάψει να με στοιχειώνει από τότε που το πρωτοδιάβασα, πάνω από πέντε δεκαετίες πριν:

*Είδα στην έρημο ένα πλάσμα
γυμνό, αποκτηνωμένο.
Καθότανε κατάχαμα, κρατούσε
στα χέρια την καρδιά του
κι έτρωγε με λαχτάρα.
«Είναι καλή;» τον ρώτησα.
«Είναι πικρή, κατάπικρη»
απάντησε· «όμως μου αρέσει
γιατί είναι πικρή
και γιατί είναι η καρδιά μου».**

* Πρόκειται για το τρίτο ποίημα από τη συλλογή *Οι μαύροι καβαλάρηδες*. Η μετάφραση στα ελληνικά όλων των ποιημάτων του Κρέιν, εκτός από το «Τα βήματά μου θα πουλούσα ως τον τάφο για δέκα σεντς το πόδι, αν τίμιος δεν

3

ΠΡΟΤΟΥ ΚΑΤΑΠΙΑΣΤΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΟΝ ΚΡΕΪΝ, μια σύντομη παύση για να επιθεωρήσουμε το αμερικανικό τοπίο όπως έδειχνε ανάμεσα στο 1871 και το 1900, ώστε να τοποθετήσουμε το υποκείμενό μας στον χρόνο και στον χώρο που κατοίκησε.

Ανάμεσα στα καινούργια πράγματα που εμφανίστηκαν στον κόσμο τα χρόνια εκείνα, μια ελλιπής λίστα θα περιλάμβανε τα εξής: το αγκαθωτό συρματόπλεγμα, τα προστατευτικά αυτιών, το σιλό σιτηρών, το μπλουτζίν, το σπασούάρ, τον πολύγραφο, το τηλέφωνο, την μπαταρία ξηρού τύπου, τον φωνόγραφο, το τελεφερίκ, το κέτσοπ Heinz, την μπίρα Budweiser, την Εθνική Ένωση Επαγγελματικών Σωματείων Μπέιζμπολ, την ταμειακή μηχανή, τη γραφομηχανή, τη λυχνία πυράκτωσης, τη σκούπα χαλιών, τη Διηπειρωτική Ταχεία (Νέα Υόρκη-Σαν Φρανσίσκο σε 83½ ώρες), τις κινούμενες εικόνες, το μηχανικό πιάνο, το ηλεκτρικό σίδερο, τον στιλογράφο μελάνης, το εύκαμπτο φωτογραφικό φιλμ σε ρολό, τον φακό σταθερής εστίασης, το αυτόματο πυροβόλο όπλο, την περιστρεφόμενη πόρτα, τον κινητήρα και τον μετασχηματιστή εναλλασσόμενου ρεύματος, τον συνδετήρα, την αλμυρή караμέλα, τον ουρανοξύστη, τον κουλοχέρη, το καλαμάκι, το έλκηθρο Flexible Flyer, το τηλέφωνο με κερματοδέκτη, το ξυραφάκι ασφαλείας, τον ηλεκτρικό ανεμιστήρα, την ηλεκτρική καρέκλα, το φλόγιστρο, τη λινוטυπική μηχανή, το τραμ, τα κορν φλέικς, τον ανεμιστήρα οροφής, την έγχρωμη φωτογραφία, το αυτόματο τηλεφωνικό κέντρο, τη μηχανή αρμέγματος, την κόκα-κόλα, τον ασύρματο τηλεγράφο, το πλυντήριο πιάτων, τις ακτίνες X, το μπάσκετ, τα κόμικς, τις κυλιόμενες σκάλες, τη μηχανή πινακοποίησης, τα μπισκότα από σιτάρι ολικής άλεσης, τον ανιχνευτή καπνού, το φερμουάρ, το περιστροφικό τηλεφωνικό καντράν, τα μεταλλικά καπάκια μπουκαλιών, το ψαλίδι ζικ ζακ, την ποντικοπαγίδα, τα ια-

ήμουν» (στη σελ. 214), είναι του Γιώργου Μπλάνα, από την ψηφιακή έκδοση *Stephen Crane, Άπαντα τα ποιήματα*. (Σ.τ.Μ.)

τρικά γάντια, το βόλεϊ, τη μηχανή καταγραφής ψήφων, την κάθετη αρχειοθήκη, τους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες, τον Μαραθώνιο της Βοστώνης, τη φορητή κινηματογραφική κάμερα, τον προτζέκτορα, το τηλεκοντρόλ, τη μηχανή εσωτερικής καύσης, τη μυγοσκοτώστρα, την πινέζα και το μαλλί της γριάς.

Ανάμεσα στη δολοφονία του Αβραάμ Λίνκολν και στη δολοφονία του Γουίλιαμ Μακίνλεϊ* τον Σεπτέμβριο του 1901, που οδήγησε στην Προεδρία του Θιοντορ Ρούζβελτ (άλλοτε φίλου και φανατικού αναγνώστη του Κρέιν, μετέπειτα άσπονδου εχθρού του), οι Ηνωμένες Πολιτείες έζησαν μια μακρά περίοδο οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικού αναβρασμού και ηθικής κατάπτωσης, που τις μεταμόρφωσε από μια οπισθοδρομική, απομονωμένη χώρα σε μια παγκόσμια δύναμη. Ωστόσο οι ηγέτες της ήταν κατά κύριο λόγο ανίκανοι ή διεφθαρμένοι ή και τα δύο, και για τα δύο τεράστια εγκλήματα που αποτέλεσαν αναπόσπαστο κομμάτι του Αμερικανικού Πειράματος –την υποδούλωση μαύρων Αφρικανών και τη συστηματική εξόντωση των γηγενών κατοίκων της ηπείρου, μιας εξαιρετικά ευρείας γκάμας πολιτισμών που τσουβαλιάστηκαν συλλήβδην υπό τον τίτλο *Ινδιάνοι*– ουδέποτε υπήρξε ορθή αντιμετώπιση ή εξιλέωση. Παρότι η δουλεία είχε καταργηθεί, οι μεταπολεμικές προσπάθειες για Ανασυγκρότηση είχαν πλέον ατονήσει πλήρως μέχρι το 1877, υποχρεώνοντας τον μαύρο πληθυσμό του Νότου να ζει υπό ένα νέο αλλά εξίσου άθλιο σύστημα καταπίεσης, εξαθλίωσης, αποκλεισμού και εκφοβισμού, κινδυνεύοντας ακόμα και να οδηγηθεί στον θάνατο διά απαγχονισμού στα χέρια των ρατσιστών αυτόκλητων τιμωρών της Κου Κλουξ Κλαν. Όσο για τους Ινδιάνους, σφαγιάστηκαν τα χρόνια εκείνα από το ιππικό των Ηνωμένων Πολιτειών (συχνά υπό την ηγεσία στρατηγών που είχαν υπάρξει ήρωες του Εμφυλίου Πολέμου), και όσοι επιβίωσαν εκδιώχθηκαν βίαια από τη γη τους και κλείστηκαν σε κυβερνητικούς καταυλισμούς

* Ο ρεπουμπλικάνος William McKinley (1843-1901) ήταν ο 25ος Πρόεδρος των ΗΠΑ. Ανήλθε στο αξίωμα το 1897 και υπηρέτησε μέχρι τη δολοφονία του από τον αναρχικό Leon Frank Czolgosz. (Σ.τ.Μ.)

σε απομακρυσμένες περιοχές έσχατης ερήμωσης και απόγνωσης, τις καυτές, δίχως ελπίδα επικράτειες της Κόλασης επί Γης. Η Μάχη του Λιτλ Μπίγκχορν (επίσης γνωστή ως «τελευταία μάχη του Κάστερ») δόθηκε στα τέλη Ιουνίου του 1876, μία εβδομάδα πριν από τον εορτασμό των εκατό χρόνων από τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών, και η συντριπτική αυτή ήττα στα χέρια αγρίων όπως ο Αρχηγός Γκαλ, το Τρελό Άλογο και ο Αρχηγός Δύο Φεγγάρια εξόργισε σε τέτοιο βαθμό τους λευκούς πολίτες της Δημοκρατίας, ώστε ο αποθρασυμένος στρατός αποφάσισε να επιληφθεί του Ινδιάνικου Ζητήματος άπαξ διά παντός. Πέτυχαν τελικά τον σκοπό τους θερίζοντας ένα πλήθος από άντρες, γυναίκες και παιδιά που χόρευαν τον χορό των φαντασμάτων στο Γούντεντ Νι της Νότιας Ντακότα στις 29 Δεκεμβρίου 1890, δύο μήνες μετά τα δέκατα ένατα γενέθλια του Κρέιν.

Εντωμεταξύ, η αραιοκατοικημένη Δύση γέμιζε από λευκούς εποίκους, αμέτρητοι Κινέζοι διέσχιζαν τον Ειρηνικό για να βρουν δουλειά στην Καλιφόρνια και οι βιομηχανοποιημένες πόλεις κατά μήκος της Ανατολικής Ακτής απορροφούσαν εκατομμύρια μετανάστες από κάθε γωνιά της Ευρώπης, μια εξόχως αναγκαία πηγή φτηνών εργατικών χεριών που θα μοχλούσαν στις βιομηχανίες, στα εργοστάσια και στα ορυχεία για ψίχουλα. Οι συνθήκες ήταν σκληρές για όλους. Οι ιδιοκτήτες των αγροκτημάτων συχνά λιμοκτονούσαν και αναγκάζονταν να υπομείνουν θερμοκρασίες που έφταναν μέχρι και τους τριάντα οκτώ βαθμούς Κελσίου το καλοκαίρι κι έπεφταν στους μείον τριάντα, ενίοτε ακόμα και μείον σαράντα βαθμούς τον χειμώνα. Στο Σαν Φρανσίσκο, στο Λος Άντζελες και στο Σιάτλ ξεσπούσαν αναταραχές εναντίον των Κινέζων, οι οποίοι βρίσκονταν διαρκώς αντιμέτωποι με διακρίσεις, αιματηρές σωματικές επιθέσεις και απροσχεδίαστα λιντσαρίσματα από τρελαμένους όχλους λευκών. (Το αντικινεζικό αίσθημα έγινε τόσο ισχυρό, ώστε το 1882 το Κογκρέσο ψήφισε την Πράξη περί Κινεζικού Αποκλεισμού, σύμφωνα με την οποία απαγορευόταν η είσοδος κινέζων εργατών στη χώρα για τα επόμενα δέκα χρόνια. Το 1892 το Κογκρέσο ανανέωσε την ισχύ του νόμου για

άλλα δέκα χρόνια.) Οι ευρωπαίοι μετανάστες, από την άλλη, στριμώχνονταν σε βρομερά, αποπνικτικά καταλύματα, τόσο ενδεείς, ώστε δεν μπορούσαν να ζήσουν παρά μόνο σε σκληρές, επικίνδυνες φτωχογειτονιές, καθώς εργάζονταν δώδεκα ώρες τη μέρα για πενταροδεκάρες, κάνοντας δουλειές που συχνά ήταν επίσης σκληρές και επικίνδυνες, χωρίς να προστατεύονται από σωματεία και εργατικούς νόμους. Αυτή ήταν η ζωή στις πόλεις στην τελευταία βαθμίδα της κοινωνικής κλίμακας: ένας θαυμαστός καινούργιος κόσμος όπου οι Ιρλανδοί, οι Γερμανοί, οι Ιταλοί, οι Έλληνες, οι Σκανδιναβοί, οι Ούγγροι και οι Πολωνοί απεχθάνονταν ο ένας τον άλλον και όλοι μαζί απεχθάνονταν τους μαύρους και τους Εβραίους.

Οι πλούσιοι, από την άλλη, ήταν πολύ πλούσιοι, και οι πιο πλούσιοι ανάμεσά τους, οι λεγόμενοι «λήσταρχοι βαρόνοι» της επονομαζόμενης «Επίχρυσης Εποχής», συσώρευαν περιουσίες που ανέρχονταν σε εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια (το αντίστοιχο αμέτρητων δισεκατομμυρίων στις μέρες μας). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα ονόματα των περισσότερων εξ αυτών μας είναι μέχρι και σήμερα γνωστά: Τζ. Π. Μόργκαν, Άντριου Κάρνεγκι, Κορνίλιους Βάντερμπιλτ, Τζον Ντ. Ροκεφέλερ, Τζέι Γκουλντ, Λίλαντ Στάνφορντ και πολυάριθμοι άλλοι. Έβγαλαν τα χρήματά τους από τους σιδηροδρόμους, από τον χάλυβα, από το πετρέλαιο, από τις τράπεζες, και ήταν όλοι τους ευφυείς, αποφασισμένοι ανεμοστρόβιλοι φιλοδοξίας που συνέτριψαν τους ανταγωνιστές τους τόσο με νόμιμα όσο και με παράνομα μέσα προκειμένου να αποκτήσουν την εκπληκτική τους δύναμη. Ήταν η εποχή του τραστ –μιας νέας μορφής μονοπωλίου σχεδιασμένου έτσι ώστε να παρακάμπτει τους αντιμονοπωλιακούς νόμους–, το οποίο επινοήθηκε από έναν εκ των δικηγόρων του Ροκεφέλερ (τον Σάμιουελ Κ. Τ. Ντοντ), και μόλις εφαρμόστηκε από τη βιομηχανία πετρελαίου, σύντομα ακολούθησαν κι άλλες βιομηχανίες, μεταξύ των οποίων αυτές του χαλκού, του χάλυβα, του καπνού, της ζάχαρης, του καουτσούκ, του δέρματος, ακόμα και των αγροτικών εργαλείων. Η Πράξη Σέρμαν Κατά των Τραστ το 1890 προοριζόταν να βάλει τέλος σε τέτοιου είδους πελώριες συγκεντρώ-

σεις πλούτου, αλλά δεν εφαρμόστηκε επαρκώς και υπονομεύτηκε περαιτέρω από μια σειρά αρνητικών αποφάσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου. Είναι αλήθεια ότι κάποιοι από τους μεγαλύτερους μεγιστάνες και οι κληρονόμοι τους στράφηκαν αργότερα στη φιλανθρωπία, ωστόσο αληθεύει επίσης το γεγονός ότι ο γιος του Βάντερμπιλτ Γουίλιαμ (φημισμένος για τα πιο πολυτελή και δαπανηρά πάρτι της εποχής, αναμφίβολα ανάμεσα στα πιο πολυτελή και δαπανηρά πάρτι από την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας) απάντησε στην ερώτηση ενός δημοσιογράφου σχετικά με την ευθύνη του προς το κοινό λέγοντας: «Στον διάολο το κοινό». Ο μεγιστάνας των σιδηροδρόμων Τζέι Γκουλντ, ένας από τους πιο φιγουρατζήδες απατεώνες του καπιταλισμού του δέκατου ένατου αιώνα, φέρεται να καυχήθηκε: «Μπορώ να προσλάβω τη μισή εργατική τάξη για να τη βάλω να σκοτώσει την άλλη μισή».

Σε αντίθεση με τον ισχυρισμό του Γκουλντ, τα μέλη της εργατικής τάξης δεν σκότωναν το ένα το άλλο, παρά μάλλον σκοτώνονταν από ένα σύστημα σχεδιασμένο έτσι ώστε να αποσπά τα μέγιστα κέρδη για τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων σε βάρος της υγείας, των οικονομικών απολαβών και της ασφάλειας των υπαλλήλων τους. Η εναντίωση στον καπιταλισμό είχε αρχίσει στην Ευρώπη πολύ προτού ξεσπάσει ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος, όμως διάφορες μορφές της εναντίωσης αυτής έφτασαν στον Νέο Κόσμο με τους μετανάστες: ο επαναστατικός σοσιαλισμός του Μαρξ, ο εξελικτικός σοσιαλισμός του Έντουαρντ Μπέρνσταϊν, τα ανατρεπτικά δόγματα του αναρχισμού (ο Μακίνλεϊ δολοφονήθηκε από έναν αναρχικό, τον Λέον Τσόλγκος). Στα δε πάτρια εδάφη επίσης αναπτύχθηκαν εγχώριες ομάδες αντίδρασης, εκ των οποίων κάποιες ήταν ταυτόχρονα προοδευτικές και αντιδραστικές, όπως το Λαϊκό Κόμμα και το Γκρέιντζ*, που υπερασπίζονταν τους αδύ-

* Το κοινωνικό κίνημα The Grange (πλήρης τίτλος: National Grange of the Order of Patrons of Husbandry) ιδρύθηκε το 1867 με σκοπό την προώθηση νέων μεθόδων γεωργίας και την προστασία των συμφερόντων των αγροτικών οικογενειών. (Σ.τ.Μ.)

ναμους και τους αγρότες από τις αρπακτικές μεθόδους του μεγάλου κεφαλαίου, αλλά γύριζαν την πλάτη στους μετανάστες και –καμία έκπληξη εδώ– στους μαύρους και στους Εβραίους. Ωστόσο δημιουργήθηκαν και κάποιες πιο προοδευτικές και ανοιχτές εργατικές οργανώσεις, ανάμεσα στις οποίες η Ευγενής Τάξη των Ιπποτών της Εργασίας (ιδρύθηκε το 1869), που στο απόγειο της δημοτικότητάς της, τη δεκαετία του 1880, αριθμούσε επτακόσιες χιλιάδες μέλη, και η Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας (ΑΟΕ), που ιδρύθηκε το 1886 από τον Σάμιουελ Γκόμπερς και αγωνίστηκε για την εργάσιμη μέρα των οκτώ ωρών, για την κατάργηση της παιδικής εργασίας, για καλύτερα ημερομίσθια και βελτιωμένες συνθήκες απασχόλησης. Παράλληλα με τους μάλλον μετριοπαθείς πρακτικούς αυτούς στόχους υπήρχαν και οι πιο σκληρές θέσεις που προωθούνταν από τους σοσιαλιστές (όπως αυτοί ενσαρκώνονταν στο πρόσωπο του Γιουτζίν Ντεμπς, ο οποίος έθεσε πέντε φορές υποψηφιότητα για Πρόεδρος), τους αναρχικούς (ειδικά τον Αλεξάντερ Μπέρκμαν και την Έμα Γκόλντμαν, που τελικά απελάθηκαν αμφότεροι) και την οργάνωση Μόλι Μαγκουάιαρς της περιφέρειας εξόρυξης άνθρακα της Πενσιλβάνια, που τρομοκρατούσε τους ιδιοκτήτες ορυχείων με τις αντισυμβατικές βίαιες μεθόδους της και στην οποία εισχώρησαν, καταστρέφοντάς την εντέλει, μυστικοί πράκτορες του ιδιωτικού γραφείου ασφάλειας Πίνκερτον (δέκα μέλη της απαγχονίστηκαν ως δολοφόνοι τον Ιούνιο του 1877). Αν το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα ήταν η εποχή των τραστ, ήταν επίσης και η εποχή μερικών από τις πιο παρατεταμένες και αιματηρές απεργίες στην αμερικανική ιστορία. Η Μεγάλη Απεργία του 1877 άρχισε τον Ιούλιο της χρονιάς εκείνης με την αποχώρηση των εργατών από τον Σιδηρόδρομο Βαλτιμόρης και Οχάιο, για να εξαπλωθεί σύντομα σε άλλους σιδηροδρόμους από τη Νέα Αγγλία μέχρι τον Μισισσιπή και τελικά σε ολόκληρη τη χώρα, γεγονός που ώθησε εργάτες εργοστασίων και ανθρακωρύχους να διοργανώσουν δικές τους απεργίες συμπαράστασης. Όταν ξέσπασε η βία στο Μάρτινσμπεργκ της Δυτικής Βιρτζίνια, επι-

στρατεύθηκε η πολιτοφυλακή, όμως μετά την άρνηση των πολιτοφυλάκων να ανοίξουν πυρ εναντίον των απεργών, ο υπουργός Άμυνας κάλεσε ομοσπονδιακά στρατεύματα να πάρουν τη θέση τους. Στη Βαλτιμόρη εννέα απεργοί σκοτώθηκαν και αρκετοί τραυματίστηκαν όταν η πολιτοφυλακή άνοιξε πυρ από μικρή απόσταση εναντίον του πλήθους. Ακολούθησαν βίαια επεισόδια και τις επόμενες μέρες σκοτώθηκαν άλλοι πενήντα άνθρωποι. Στο Πίτσμπουργκ πολιτοφυλακή και απεργοί αντάλλαξαν πυρά και στη συνέχεια ξεκίνησε μια πυρκαγιά που εξαπλώθηκε και μετατράπηκε σε πύρινο τείχος με μήκος πάνω από πέντε χιλιόμετρα, καταστρέφοντας δύο χιλιάδες εμπορικά βαγόνια και προκαλώντας υλικές ζημιές αξίας μεγαλύτερης από δέκα εκατομμύρια δολάρια. Στο Σικάγο η τοπική αστυνομία και το ιππικό επιτέθηκαν σε μια αυθόρμητη συγκέντρωση απεργών, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν δεκαεννέα άνθρωποι. Απεργίες αλληλεγγύης συνέχισαν να ξεπηδούν παντού, και στα τέλη του Ιουλίου σαράντα χιλιάδες ανθρακωρύχοι είχαν εγκαταλείψει τη δουλειά τους στο Σκράντον της Πενσιλβάνια. Παρ' όλες τις προσπάθειές τους, η κατάσταση δεν βελτιώθηκε ιδιαίτερα για τους εργάτες των σιδηροδρόμων ύστερα από αυτές τις κινητοποιήσεις, όμως οι ανθρακωρύχοι του Σκράντον κατάφεραν να αποσπάσουν αύξηση της τάξης του δέκα τοις εκατό στα ημερομίσθιά τους, καθώς και άλλες παραχωρήσεις από τους ιδιοκτήτες των ορυχείων. Ακόμα πιο σημαντικό, τα γεγονότα του 1877 απέδειξαν στη χώρα ότι το εργατικό κίνημα ήταν πια αρκετά μεγάλο ώστε να έχει εξελιχτεί σε πανταχού παρούσα δύναμη στην αμερικανική ζωή.

Η λίστα συνεχίζεται. Το 1882: η τρίμηνη απεργία των εργατών σιδήρου και χάλυβα· η απεργία των φορτοεκφορτωτών που αναστάτωσε τις σιδηροδρομικές μεταφορές επί αρκετές εβδομάδες. Το 1886: η απεργία στο Σιδηροδρομικό Σύστημα Μιζούρι-Ειρηνικού του Τζέι Γκουλντ, κατά τη διάρκεια της οποίας εννέα χιλιάδες εργάτες έθεσαν εκτός λειτουργίας οκτώ χιλιάδες χιλιόμετρα σιδηροδρομικών γραμμών. Τη χρονιά εκείνη κατέβηκαν σε απεργία

πάνω από εξακόσιες χιλιάδες εργάτες σε διάφορες βιομηχανίες. Τον Μάιο μια επίθεση σε απεργοσπάστες στην εταιρεία κατασκευής θεριστικών μηχανών McCormick στο Σικάγο προκάλεσε τη βίαιη καταστολή εκ μέρους της αστυνομίας, με απολογισμό έξι νεκρούς και πάνω από δέκα τραυματίες, γεγονός που, με τη σειρά του, οδήγησε το επόμενο απόγευμα στα επεισόδια της πλατείας Χέιμαρκετ, κατά τη διάρκεια των οποίων η έκρηξη μιας βόμβας σκότωσε επτά αστυνομικούς και τραυμάτισε πενήντα. Τέσσερις αναρχικοί καταδικάστηκαν σε θάνατο και τέσσερις άλλοι φυλακίστηκαν, τρεις εκ των οποίων ισόβια. Μοιάζει πιθανό κανένας από τους οκτώ να μην ευθυνόταν για τη ρίψη της βόμβας, αλλά, με τους τίτλους των εφημερίδων να δηλώνουν «Η ΧΩΡΑ ΣΤΗ ΜΕΓΓΕΝΗ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ», ελάχιστη σημασία είχε ποιος ευθυνόταν και ποιος όχι. Στα χρόνια που ακολούθησαν πραγματοποιήθηκαν αναρίθμητες άλλες απεργίες, ωστόσο οι μεγαλύτερες και οι πιο γνωστές ανάμεσά τους ήταν, αναμφίβολα, η απεργία του Χόμστεντ το 1892 και η απεργία του Πούλμαν το 1894. Η δράση εναντίον του εργοστασίου χάλυβα του Άντριου Κάρνεγκι στον ποταμό Μονονγκαχίλα στο Χόμστεντ της Πενσιλβάνια διήρκεσε πέντε μήνες και οδήγησε σε δεκάδες θανάτους και εκατοντάδες τραυματισμούς, μια χαρακτηριστική περίπτωση άρνησης της διοίκησης να διαπραγματευτεί με τους εργάτες, επιδεικνύοντας μια αδιάλλακτη στάση την οποία στήριξε πείθοντας τον κυβερνήτη να καλέσει επτά χιλιάδες μέλη της πολιτοφυλακής. Ο συνétairos του Κάρνεγκι, ο Χένρι Κλέι Φρικ (ο ίδιος Φρικ που κατοικούσε στην έπαυλη της Πέμπτης Λεωφόρου στη Νέα Υόρκη η οποία φιλοξενούσε την ιδιωτική συλλογή τέχνης που είναι ανοιχτή για το κοινό από το 1935), ήταν αυτός που κάλεσε πράκτορες του γραφείου Πίνκερτον οπλισμένους με καραμπίνες Γούντσεστερ για να επιτεθούν στους απεργούς, με αποτέλεσμα να γίνει τόσο μισητός στους υποστηρικτές της απεργίας, ώστε ο αναρχικός Αλεξάντερ Μπέρκμαν αποπειράθηκε να τον δολοφονήσει μέσα στο γραφείο του πυροβολώντας τον δύο φορές και καταφέρνοντάς του τρεις μαχαιριές. Παρ'

όλα αυτά, η απόπειρα απέτυχε, η απεργία έσπασε και ο Μπέρκμαν καταδικάστηκε σε κάθειρξη είκοσι δύο χρόνων. Χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τις δουλειές τους. Το 1894, μια χρονιά κατά την οποία επτακόσιες πενήντα χιλιάδες εργάτες παράτησαν τη δουλειά τους σε διαμαρτυρία, η απεργία κατά του Πούλμαν στο Σικάγο επίσης διαλύθηκε χωρίς να φέρει χειροπιαστά αποτελέσματα, ωστόσο για ένα σύντομο διάστημα βασίλεψε το χάος, μια κατάσταση που οδήγησε σε πανεθνικό μπόϊκοτάζ εξαιτίας του οποίου διακόπηκε κάθε σιδηροδρομική μετακίνηση δυτικά του Ντιτρόιτ, και ο ηγέτης της εξέγερσης Γιουτζίν Ντεμπς, παρότι καταδικάστηκε σε έξι μήνες φυλάκιση για ανυπακοή σε ομοσπονδιακό διάταγμα κατά της παρέμβασης στη λειτουργία των αμερικανικών ταχυδρομικών υπηρεσιών, αναδείχτηκε ήρωας της Αριστεράς. Έζησε ως το 1926 και σήμερα είναι ίσως ευρύτερα γνωστός για τα λόγια του: «Όσο υπάρχει κατώτερη τάξη, ανήκω σ' αυτήν, όσο υπάρχει εγκληματικό στοιχείο, είμαι φτιαγμένος απ' αυτό, κι όσο υπάρχει έστω και μία ψυχή στη φυλακή, δεν είμαι ελεύθερος».

Ας μην ξεχνάμε ότι εν μέσω των συνεχιζόμενων αυτών πολέμων ανάμεσα στο κεφάλαιο και στους εργάτες υπήρχαν και τα σκαμπανεβάσματα της ίδιας της αγοράς, που κατέρρευσε δύο φορές το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Ο Πανικός του 1873 ανάγκασε το Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης να κλείσει για δέκα μέρες, ενώ σε μια περίοδο ύφεσης που διήρκεσε πέντε χρόνια περισσότερες από δέκα χιλιάδες επιχειρήσεις πτώχευσαν, εκατοντάδες τράπεζες έκλεισαν και τα σχέδια για έναν δεύτερο διηπειρωτικό σιδηρόδρομο κατέληξαν στον κάλαθο των αχρήστων. Είναι μάλλον απίθανο ο δίχρονος, ή ακόμα και ο εξάχρονος Στίβεν να είχε επίγνωση των όσων συνέβαιναν την εποχή εκείνη, όμως ο Πανικός του 1893*

* Έτσι ονομάστηκε η σοβαρή οικονομική κρίση που έπληξε τις ΗΠΑ από το 1893 ως το 1897. Ξεκίνησε με την κατάρρευση του χρηματιστηρίου έπειτα από μια περίοδο πλασματικής ανάπτυξης που οφειλόταν εν μέρει στη «φούσκα των σιδηροδρόμων». Εξαπλώθηκε σε όλους τους τομείς της οικονομίας, οδηγώντας τράπεζες και επιχειρήσεις σε πτώχευση, εκτοξεύοντας

ήταν άλλη υπόθεση. Ο Κρέιν ήταν πια σχεδόν είκοσι δύο ετών και ζούσε στη Νέα Υόρκη όταν συνέβη η πιο μεγάλη και πιο βαθιά ύφεση που έπληξε ποτέ την Αμερική (με εξαίρεση μόνο τη Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του 1930), στη δίνη του πιο παρατεταμένου και δημιουργικού οίστρου της ζωής του (ολοκλήρωση και έκδοση της *Μάγκι*, συγγραφή του πρώτου του βιβλίου με ποιήματα, προσχέδια για τα μυθιστορήματα *Η μητέρα του Τζορτζ* και *Το κόκκινο σήμα του θάρρους*, για να μην αναφερθούμε στα διάφορα διηγήματα, χρονογραφήματα και άρθρα), και υπέφερε όπως και κάθε άλλος στην πόλη, όπου η ανεργία κυμαινόταν μεταξύ τριάντα και τριάντα πέντε τοις εκατό, τόσο φτωχός κατά καιρούς ώστε αναγκαζόταν να ζητιανεύει για φαγητό, ενώ συχνά τα ρούχα του ήταν φθαρμένα σε βαθμό που ντρεπόταν να κυκλοφορήσει δημόσια.

Ήταν επίσης η εποχή της Τζέιν Άνταμς* και του Κινήματος Κοινωνικής Αποκατάστασης, που ξεκίνησε στο Σικάγο και εξαπλώθηκε ανατολικά και δυτικά σε πάνω από τριάντα Πολιτείες, σε μια ιδεαλιστική κι ωστόσο πραγματιστική προσπάθεια να προστατευτούν τα δικαιώματα των παιδιών και να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των φτωχών. Η επιτυχία του Οίκου Χαλ στο Σικάγο, του Κέντρου της Οδού Χένρι στη Νέα Υόρκη, αλλά και πλήθους άλλων φιλανθρωπικών προσπαθειών απέδειξε ότι οι γυναίκες μπορούσαν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας. Αναμφίβολα, τα χρόνια εκείνα οι γυναίκες εξακολουθούσαν να βρίσκονται εξορισμένες στο περιθώριο, εντούτοις θα πρέπει να σημειωθούν μερικές αξιοπρόσεκτες εξαιρέσεις, προσωπικότητες όπως η Τζέιν Άνταμς που κατάφεραν να

τα ποσοστά ανεργίας σε δυσθεώρητα ύψη και προκαλώντας βαθιά κοινωνική αναταραχή. (Σ.τ.Μ.)

* Jane Adams (1860-1935): Αμερικανίδα κοινωνική μεταρρυθμίστρια, ειρηνίστρια και συγγραφέας. Αγwonίστηκε για την καθιέρωση της οκτάωρης ημερήσιας εργασίας, αλλά και για το δικαίωμα ψήφου των γυναικών, για τις εργατικές αποζημιώσεις και για δίκαιη αντιμετώπιση των μαύρων πολιτών και των μεταναστών. Το 1931 τιμήθηκε με το Βραβείο Νομπέλ Ειρήνης από κοινού με τον Nicholas Murray Butler. (Σ.τ.Μ.)

αφήσουν το στίγμα τους στην κοινωνία: Σούζαν Μπ. Άντονι, Ελίζαμπεθ Κέιντι Στάντον, Μέρι Μπέικερ Έντι, Μητέρα Τζόουνς, Κλάρα Μπάρτον, Μαντάμ Μπλαβάτσκι, η ζωγράφος Μέρι Κασάτ και η δημοσιογράφος Νέλι Μπλάι (ψευδώνυμο της Ελίζαμπεθ Κόχραν), μια από τις πρώτες και πιο ατρόμητες εκπροσώπους της ερευνητικής δημοσιογραφίας στην Αμερική, που έγινε διάσημη για την απόφασή της να υποκριθεί την παράφρονα προκειμένου να εξασφαλίσει την είσοδο σε ένα άσυλο φρενοβλαβών, κι όταν αφέθηκε ελεύθερη κατόπιν αιτήματος του εργοδότη της Τζόζεφ Πούλιτζερ της εφημερίδας *New York World*, αποκάλυψε την άθλια, απάνθρωπη μεταχείριση που είχε υποστεί εκεί. Ξεπέρασε επίσης τον Φιλέα Φογκ και το φανταστικό χρονικό από τον γύρο του κόσμου σε ογδόντα μέρες (όπως εξιστορείται στο μυθιστόρημα του Ιούλιου Βερν) ολοκληρώνοντας το ταξίδι σε εβδομήντα δύο μέρες. Ωστόσο οι γυναίκες άρχισαν επίσης να ενώνουν τις δυνάμεις τους για να σχηματίσουν μεγάλα μαζικά κινήματα απαιτώντας αλλαγή του κατεστημένου. Ανάμεσα σε αυτά ήταν η Αμερικανική Εθνική Ένωση Σουφραζετών και η Ένωση Γυναικών για τη Χριστιανική Εγκράτεια (στην οποία η μητέρα του Κρέιν ήταν ενεργό μέλος και υπηρέτησε ως πρόεδρος τριών διαφορετικών τοπικών παραρτημάτων). Η Ένωση Γυναικών σημείωσε τελικά μια νίκη με τη Δέκατη Όγδοη Τροπολογία του Συντάγματος το 1919, που εγκαίνιασε την κάθε άλλο παρά αξιομνημόνευτη Εποχή της Ποτοαπαγόρευσης, όμως μόλις έναν χρόνο αργότερα, αφού σημειώθηκε κάποια μικρή πρόοδος σε κοινοτικό και πολιτειακό επίπεδο, το δικαίωμα ψήφου των γυναικών έγινε νόμος της χώρας και η πόρτα που είχε μείνει κλειδαμπαρωμένη επί τόσους αιώνες άρχισε επιτέλους να ανοίγει μια χαραμάδα.

Πολιτειακά πανεπιστήμια, κολέγια θηλέων, κολέγια για μαύρους φοιτητές, ιδιωτικά κολέγια ιδρυμένα από διάφορα θρησκευτικά δόγματα, σε συνδυασμό με την ανέγερση βιβλιοθηκών, μουσείων, συναυλιακών χώρων και κτιρίων όπερας, άλλαξαν ριζικά την πνευματική και πολιτιστική ζωή της Αμερικής, σε τέτοιον

βαθμό ώστε κατάφεραν επιτέλους να αναδειχτούν μια σειρά προσωποτήτων από τη μαύρη και την εβραϊκή κοινότητα: Πολ Λόρενς Ντάνμπαρ, Μπούκερ Τ. Ουάσινγκτον, Γ. Ε. Μπ. Ντι Μπόις, Λούις Μπράνταϊς, Έιμπραχαμ Καχάν και Έμα Λάζαρους, για να αναφέρω λίγα από τα πιο αναγνωρίσιμα ονόματα. Μόνο στη Νέα Υόρκη, τα χρόνια κατά τα οποία έζησε ο Κρέιν σηματοδεύτηκαν από την κατασκευή του Μητροπολιτικού Μουσείου Τέχνης, της Γέφυρας του Μπρούκλιν, του Σιδηροδρομικού Σταθμού Γκραντ Σέντραλ, του Αγάλματος της Ελευθερίας, του Κάρνεγκι Χολ, του Αμερικανικού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, της πανεπιστημιούπολης του Κολούμπια και των δύο λαμπρών δημιουργιών του Φρέντερικ Λο Όλμστεντ, του Σέντραλ Παρκ στο Μανχάταν και του Πρόσπεκτ Παρκ στο Μπρούκλιν. Όλα αυτά εξακολουθούν να είναι μαζί μας σήμερα, είκοσι χρόνια μετά την αυγή του εικοστού πρώτου αιώνα.

Και από την άλλη υπήρχε η Δύση, που θα ασκούσε πάντα ακαταμάχητη έλξη στον γεννημένο στο Νιου Τζέρσι Κρέιν. Τα χρόνια της παιδικής του ηλικίας είχαν διαποτιστεί από τα φτηνά λαϊκά αναγνώσματα τα οποία μετέτρεπαν σε θρύλους τους άντρες που αγωνίζονταν στη σκληρή μεθόριο, τους ίδιους άντρες που εξελίχτηκαν σε κινηματογραφικούς ήρωες τον εικοστό αιώνα: τον Άγριο Μπιλ Χίκοκ, τον Μπάφαλο Μπιλ Κόντι, τον Γουάιατ Ερπ, τον Τζέσε Τζέιμς και το αγόρι δολοφόνο Μπίλι δε Κιντ, που έπεσε από τις σφαίρες του Πατ Γκάρρετ το 1881 αλλά συνεχίζει να κάθεται στον ιερό του θρόνο ως ένας από τους Αθάνατους Αμερικανούς. Ωστόσο η Δύση ήταν κάτι παραπάνω από ένα μέρος· ήταν μια ιδέα, ένας μύθος, μια ονειρική επικράτεια που ανήκε αποκλειστικά στον Νέο Κόσμο, δίχως τον παραμικρό εναπομείναντα δεσμό με το ευρωπαϊκό παρελθόν· ήταν ο τόπος του μέλλοντος της χώρας. Όταν ο Κρέιν ταξίδεψε δυτικά το 1895 για να γράψει άρθρα για το Ειδησεογραφικό Πρακτορείο Μπάτσελερ*, δεν είχε ξαναπατήσει

* Bachelier Syndicate: Πρόκειται για το πρώτο πρακτορείο Τύπου των ΗΠΑ, μέσω του οποίου έγιναν γνωστά στην Αμερική έργα βρετανών συγγραφέων όπως ο Άρθουρ Κόναν Ντόιλ, ο Ράντγιαρντ Κίπλινγκ και ο Τζόζεφ Κόνραντ.

το πόδι του έξω από το Νιου Τζέρσι, τη Νέα Υόρκη και την Πενσιλβάνια, και ερωτεύτηκε αυτό που είδε. Ήταν η μία και μοναδική επίσκεψή του στην περιοχή, αλλά η ανάμνησή της συνέχισε να τον συνοδεύει μέχρι το τέλος της ζωής του και ενέπνευσε κάποια από τα πιο αιχμηρά και αξιομνημόνευτα διηγήματά του: «Ένας άντρας και κάποιοι άλλοι», «Η νύφη έρχεται στο Γέλοου Σκάι» και «Το μπλε ξενοδοχείο».

Όσο για τους αμερικανούς μυθιστοριογράφους που συνέπεσαν με τον Κρέιν από τις αρχές της δεκαετίας του 1890 μέχρι το γύρισμα του αιώνα, ελάχιστοι ανάμεσά τους εξακολουθούν να διαβάζονται σήμερα. Στην κορυφή της λίστας στέκονται ο Μαρκ Τουέιν, ο Γουίλιαμ Ντιν Χάουελς και ο Χένρι Τζέιμς –διαπρεπείς όλοι τους τα χρόνια εκείνα, κάποια στιγμή θα γνώριζαν τον Κρέιν–, καθώς επίσης και ο Άμπρουζ Μπιρς, η Κέιτ Σοπέν, ο Φρανκ Νόρις και η Σάρα Ορν Τζούετ. Στη ζωγραφική, κάποια από τα ηγετικά μέλη της Σχολής του Ποταμού Χάντσον ήταν ακόμη εν ζωή (ο Τόμας Μοράν, ο Φρέντερικ Έντουν Τσερτς και ο Άλμπερτ Μπίρστατ), όμως μια νεότερη γενιά είχε ήδη καθιερωθεί, και, καθώς ο Κρέιν πέρασε τα χρόνια του στη Νέα Υόρκη κυρίως ανάμεσα σε ζωγράφους παρά σε συγγραφείς και διδάχτηκε εξίσου πολλά για τη συγγραφή από την παρατήρηση έργων τέχνης όσο και από την ανάγνωση βιβλίων, τα ονόματα των καλλιτεχνών αυτών πρέπει να αναφερθούν: Τζον Σίνγκερ Σάρτζεντ, Γουίνσλοου Χόμερ, Τόμας Ίκινς, Τζέιμς Γουίςλερ και οι δύο εκκεντρικοί αλλά ανθεκτικοί στον χρόνο νεοτεριστές που συνέχισαν να εργάζονται και μετά το πέρας της Επίχρυσης Εποχής, για μεγάλο μέρος του καινούργιου αιώνα, ο Ραλφ Άλμπερτ Μπλέικλοκ και ο Άλμπερτ Πίνκαμ Ράιντερ.

Τέλος, εξίσου σημαντική ήταν η ίδρυση του πρώτου διεθνούς ειδησεογραφικού πρακτορείου από τον Σάμιουελ Σ. Μακλούρ,

Ιδρύθηκε το 1885 από τον αμερικανό δημοσιογράφο και συγγραφέα Addison Irving Bacheller (1859-1950), που πρόσφερε στον Κρέιν τη θέση του πολεμικού ανταποκριτή στην Κούβα κατά τη διάρκεια του Ισπανοαμερικανικού Πολέμου. (Σ.τ.Μ.)

που συνέπεσε με τη γέννηση των εφημερίδων ευρείας κυκλοφορίας. Η εξέλιξη αυτή κατέστη δυνατή χάρη στην πρόσφατη εφεύρεση της λινοτυπικής μηχανής, που ήταν έξι φορές πιο γρήγορη από τη χειρωνακτική στοιχειοθεσία χαρακτήρα προς χαρακτήρα, την οποία αντικατέστησε, επιτρέποντας στις ημερήσιες εφημερίδες να βγάζουν εκδόσεις που ξεπερνούσαν κατά πολύ το όριο των οκτώ σελίδων του παρελθόντος. Στο Μανχάταν ο Τζόζεφ Πούλιτσερ ανέλαβε τη *New York World*, ο Γουίλιαμ Ράντολφ Χιρστ πήρε τον έλεγχο της *New York Journal*, και κάπως έτσι ξεκίνησε ο εξόχως αγχωτικός αγώνας δρόμου της κίτρινης δημοσιογραφίας, αλλάζοντας για πάντα τον τρόπο αλληλεπίδρασης των Αμερικανών με το ίδιο τους το σύμπαν. Από τη στιγμή που ο Κρέιν μετακόμισε στην πόλη το 1891/1892, εργάστηκε και για τους τρεις αυτούς άντρες σε ένα είδος σταθερής κυκλικής εναλλαγής μέχρι τη χρονιά του θανάτου του, προσπαθώντας να επιβιώσει με τα ψίχουλα που του έδιναν, επειδή ήταν αποφασισμένος να βιοπορίζεται ως συγγραφέας και αρνούνταν να εξετάσει καν το ενδεχόμενο οποιασδήποτε άλλης δουλειάς. Μια ευγενής απόφαση ίσως, αλλά, με εξαίρεση κάποιες περιόδους σχετικής ηρεμίας, η ζωή του ήταν δύσκολη μέχρι την τελευταία στιγμή.

Η λινοτυπική μηχανή έδωσε, η λινοτυπική μηχανή αφείλετο.

4

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΝ ΟΝΟΜΑΣΑΝ ΣΤΙΒΕΝ, δίνοντάς του το όνομα δύο προγόνων του από την οικογένεια Κρέιν, ενός Στίβεν Κρέιν που έζησε τον δέκατο έβδομο αιώνα και ήταν από τους Ιδρυτές Πατέρες της Ελίζαμπεθαουν, του πρώτου αγγλικού οικισμού στον τόπο που θα γινόταν η αποικία του Νιου Τζέρσι (άλλοι Κρέιν του δέκατου έβδομου αιώνα που δεν ονομάζονταν Στίβεν βοήθησαν στην ίδρυση του Νιούαρκ και του Μοντκλέρ, αρχικά γνωστού ως Κρέινταουν), και ενός Στίβεν Κρέιν του δέκατου όγδοου αιώνα που υποστήριξε την Αμερικανική Επανάσταση, υπηρέτησε ως πρόεδρος

της Γενικής Συνέλευσης του Νιου Τζέρσι και υπήρξε αντιπρόσωπος στο Ηπειρωτικό Κογκρέσο στη Φιλαδέλφεια, όπου θα συγκαταλεγόταν ανάμεσα στους υπογράφοντες τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, αν δεν είχε κληθεί να επιστρέψει στο Νιου Τζέρσι για μια επείγουσα πολιτική υπόθεση. Το 1780 αιχμαλωτίστηκε από τους Βρετανούς και σκοτώθηκε από ξιφολόγχη. Όχι πολύν καιρό μετά ο γιος του Τζόνathan επίσης αιχμαλωτίστηκε από τους Βρετανούς και εκτελέστηκε λόγω της άρνησής του να αποκαλύψει τη θέση των στρατευμάτων του στρατηγού Ουάσινγκτον. Άλλος ένας από τους γιους του δεύτερου Στίβεν Κρέιν, ονόματι Γουίλιαμ, διακρίθηκε στην Επανάσταση ως διοικητής ενός συντάγματος του Νιου Τζέρσι και ανήλθε στον βαθμό του υποστράτηγου, ενώ ο γιος του, που επίσης ονομαζόταν Γουίλιαμ, ήταν διοικητής του ναυτικού κατά τον Αγγλοαμερικανικό Πόλεμο του 1812. Όπως έγραψε ο ίδιος ο Κρέιν σε έναν δημοσιογράφο από την εφημερίδα *Newark Sunday Call* το 1896: «Η οικογένεια έχει βαθιές ρίζες στα χώματα του Τζέρσι (από τη γέννηση του Νιούαρκ) και εγώ είμαι γνήσιο τέκνο του».

Όσο μακριά από τα χώματα του Τζέρσι κι αν περιπλανήθηκε, η οικογένειά του είχε γι' αυτόν εξέχουσα σημασία, όχι μόνο οι ηρωικές φιγούρες από το παρελθόν αλλά και οι Κρέιν του παρόντος, γιατί, μολοντί στράφηκε εναντίον του δόγματος του μεθοδισμού που ασπάζονταν οι γονείς του, ουδέποτε στράφηκε εναντίον των ίδιων των γονιών του και παρέμεινε σε όλη την ενήλικη ζωή του σε στενή επαφή με δύο από τους αδελφούς του, τον Έντμουντ και τον Γουίλιαμ – τους ίδιους που τον είχαν φροντίσει όταν ήταν παιδί. Στις αρχές του 1896, απαντώντας σε ένα αίτημα του δημοσιογράφου Τζον Νόρδερν Χίλιαντ για πληροφορίες σχετικά με τη ζωή του, ο Κρέιν ξεκινάει ομολογώντας, μεταξύ σοβαρού και αστείου, ότι «δεν είμαι και πολύ ευφραδής όταν μιλάω για τον εαυτό μου», ενώ στην τρίτη παράγραφο κάνει τα εξής λίγα σύντομα σχόλια για τους γονείς του: «Από την πλευρά της μητέρας μου, οι πάντες, με το που στέκονταν όρθιοι στα πόδια τους, γίνονταν μεθοδιστές κληρικοί – απ' αυτούς τους αργοκίνητους, χο-

ντροκάπουλους τύπους που σου κουνάνε το δάχτυλο, καλώντας σε να μετανιώσεις. Ο θεός μου Τζέσι Τ. Πεκ, διδάκτορας θεολογίας και νομικής, ήταν επίσκοπος στη Μεθοδιστική Εκκλησία. Ο πατέρας μου ήταν επίσης κληρικός της ίδιας εκκλησίας, συγγραφέας πολυάριθμων θεολογικών έργων και συντάκτης σε διάφορα εκκλησιαστικά περιοδικά. Είχε αποφοιτήσει από το Πρίνστον. Ήταν σπουδαίο μυαλό, πανέξυπνος και απλός».

Τζόναθαν Τάουνλι Κρέιν.

(ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΙΡΑΚΙΟΥΖ)

Ο Τζόναθαν Τάουνλι Κρέιν γεννήθηκε το 1819, την ίδια χρονιά με τον Μέλβιλ και τον Γουίτμαν, και, όπως και ο γιος του, ήταν

το μικρότερο σε μια οικογένεια με πολλά παιδιά. Ορφανεύοντας στα δεκατρία του, μαθήτευσε στην εφηβεία του δίπλα σε έναν μπαουλοποιό στο Νιούαρκ, ασπάστηκε τον μεθοδισμό σε ηλικία δεκαοχτώ χρονών και τελικά έγινε δεκτός στο Πρίνστον (που τότε ονομαζόταν Κολέγιο του Νιου Τζέρσι), όπου αρίστευσε στις σπουδές του, κέρδισε ένα βραβείο στην έκθεση και έγινε πρόεδρος μιας από τις δύο λογοτεχνικές λέσχες στην πανεπιστημιούπολη. Μετά την αποφοίτησή του μπήκε στον μεθοδιστικό κλήρο και πέρασε την υπόλοιπη ζωή του στην εκκλησία, υπηρετώντας με διάφορες ιδιότητες, τόσο διοικητικές όσο και ποιμαντορικές, στο πέρασμα των δεκαετιών. Η πιο μακρά θητεία του ήταν τα εννέα χρόνια που πέρασε στο Πένινγκτον του Νιου Τζέρσι μετά τον γάμο του το 1848 με τη μέλλουσα μητέρα του Κρέιν, όπου υπηρέτησε ως διευθυντής του ιεροδιδασκαλείου του Πένινγκτον, ενός μεικτού σχολείου που διοικούνταν από μεθοδιστές, και τα οκτώ χρόνια που πέρασε ως πρωτοπρεσβύτερος της περιφέρειας του Νιούαρκ. Κατά τ' άλλα, λάμβανε σύντομες αποσπάσεις για διαστήματα όχι μεγαλύτερα του ενός ή των δύο χρόνων σε διάφορες εκκλησίες στο βόρειο Νιου Τζέρσι και στα νότια της Πολιτείας της Νέας Υόρκης, στην πορεία απέκτησε δεκατέσσερα παιδιά (πέντε εκ των οποίων δεν επέζησαν πέρα από τη βρεφική ή τη νηπιακή ηλικία), έγραψε πολυάριθμα άρθρα για τα έντυπα *Methodist Quarterly Review* και *Christian Advocate* και εξέδωσε αρκετά βιβλία, ανάμεσα στα οποία τα *Πραγματεία για τον χορό* (*An Essay on Dancing*, 1849), *Λαϊκές διασκεδάσεις* (*Popular Amusements*, 1869) και *Τέχνες της έκστασης: σκοπός και αποτελέσματα* (*Arts of Intoxication: The Aim and the Results*, 1870), που έβαλλαν όχι μόνο κατά της επιπόλαιης ασχολίας του χορού (όπως υπονοεί ο πρώτος τίτλος) αλλά και κατά άλλων δραστηριοτήτων όπως η ανάγνωση δευτεροκλασάτων αισθηματικών μυθιστορημάτων, η χαρτοπαιξία και η κατανάλωση αλκοόλ. Δεν θα αποτελέσει ίσως έκπληξη το γεγονός ότι ο μικρότερος γιος του δεν δίσταζε να παραδίδεται στις δύο τελευταίες από τις κακές αυτές συνήθειες: σπανίως έπινε υπερβολικά –αν το

έκανε ποτέ-, όμως έπινε όσο λίγο ή πολύ επιθυμούσε και ανέπτυξε για το πόκερ ένα πάθος που κράτησε σε όλη του τη ζωή, τόσο έντονο, ώστε δεν θα είχαμε άδικο να τον αποκαλέσουμε *φανατικό του πόκερ*. Ωστόσο, παρά τα ηθοπλαστικά κηρύγματά του, ο πατέρας του Κρέιν ήταν, κατά κοινή ομολογία, ένας ζεστός, πνευματώδης άνθρωπος με ισχυρή κοινωνική συνείδηση. Υποστήριζε το δικαίωμα ψήφου των γυναικών, είχε αποκηρύξει στα γραπτά του τη δουλεία πολύ προτού αρχίσει ο Εμφύλιος Πόλεμος, και προς το τέλος της ζωής του, μετά τη μετακόμιση της οικογένειάς του στο Πορτ Τζέρβις το 1878, εκείνος και η σύζυγός του ίδρυσαν δύο σχολεία για να βοηθήσουν τους ταλανιζόμενους μαύρους κατοίκους της περιοχής: το Κυριακάτικο Ιεραποστολικό Σχολείο για άντρες και το Ιεραποστολικό και Τεχνικό Σχολείο Ντρου για γυναίκες και παιδιά. Ο θάνατός του το 1880 ήταν το πρώτο μεγάλο πλήγμα στη ζωή του γιου του. Παρότι ο αιδεσιμότετος Κρέιν είχε μόλις δύο χρόνια στην πόλη, στην κηδεία του παρέστησαν χίλιοι τετρακόσιοι άνθρωποι – πάνω από δύο φορές το εκκλησιασμό του. Σύμφωνα με όλες τις περιγραφές, ήταν η μεγαλύτερη κηδεία στην ιστορία του Πορτ Τζέρβις.

Η μητέρα του Κρέιν παίζει μεγαλύτερο ρόλο στην ιστορία έστω και μόνο επειδή έζησε σχεδόν δώδεκα χρόνια ακόμα μετά τον θάνατο του συζύγου της. Πέθανε κι εκείνη όταν ο Κρέιν ήταν νέος, αλλά όχι απελπιστικά μικρός, όχι οκτώ χρονών αλλά είκοσι, και, καθώς ο Στίβεν ήταν το στερνοπαίδι της, ένα μωρό που ήρθε αναπάντεχα, ως εκ θαύματος, έπειτα από δεκατρείς εγκυμοσύνες, οκτώ ολόκληρα χρόνια μετά το προηγούμενο παιδί της, τον περιέβαλλε με μια λατρεία που ο πατέρας του ποτέ δεν του έδειξε – ή δεν θα μπορούσε να του δείξει. Η Μέρι Έλεν Πεκ Κρέιν (1827-1891) μεγάλωσε στο Γουίλκς-Μπέρι της Πενσιλβάνια, το τρίτο παιδί και το μόνο κορίτσι από τα πέντε τέκνα της οικογένειας Πεκ. Ο πατέρας της, ο αιδεσιμότετος Τζορτζ Πεκ, ξεκίνησε ως περιόδεύων μεθοδιστής κήρυκας σε απομακρυσμένες περιοχές και, ανεβαίνοντας τις βαθμίδες της εκκλησίας, κατάφερε να γίνει ένας

από τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους της, συγγραφέας αρκετών βιβλίων και αρχισυντάκτης της *Methodist Quarterly Review* και του *Christian Advocate*, περιοδικά έντυπα στα οποία ο πατέρας του Κρέιν επίσης συνεισέφερε. Και οι τέσσερις αδελφοί του πατέρα της ήταν επίσης μεθοδιστές κληρικοί –ανάμεσά τους και ο Τζέσι Τ. Πεκ, ο επίσκοπος στον οποίο αναφέρεται ο γιος της στην επιστολή του το 1896, άλλος ένας ιδιαίτερα παραγωγικός συγγραφέας στο σόι και συνιδρυτής του Πανεπιστημίου Σίρακιους–, ενώ το ίδιο επέλεξαν να γίνουν και δύο από τους αδελφούς της. Ολόκληρη η οικογένεια Πεκ, συμπεριλαμβανομένης της μητέρας του Κρέιν, ήταν εμβαπτισμένη στα ύδατα της θρησκείας, ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι κανένα από τα επτά αγόρια των Κρέιν δεν μπήκε ποτέ στον πειρασμό να ακολουθήσει τον πατέρα, τον παππού ή τους θείους του και να βουτήξει στη λίμνη του μεθοδισμού.

Της επιτράπηκε να αποκτήσει μόρφωση επειδή ο πατέρας της ήταν ένθερμος υποστηρικτής των ίσων δικαιωμάτων για τις γυναίκες, και στην εφηβεία της έφυγε από την Πενσιλβάνια για να φοιτήσει στο Ινστιτούτο Νεαρών Κυριών του Μπρούκλιν, ενώ αργότερα συνέχισε στο Ινστιτούτο Θηλέων Ράτγκερς, το πρώτο κολλέγιο για γυναίκες στη Νέα Υόρκη, από όπου πήρε το πτυχίο της το 1847. Τον επόμενο χρόνο, σε ηλικία είκοσι ενός ετών, παντρεύτηκε τον πατέρα του Κρέιν και παρέμεινε ακλόνητη στο πλευρό του σε όλη τη διάρκεια των τριάντα δύο χρόνων της στέρησης, αν και ελαφρώς φρενήρους, ένωσής τους (τόσο πολλά τα σπίτια που κατοικήθηκαν κι εγκαταλείφθηκαν, τόσο πολλά τα παιδιά που έζησαν ή πέθαναν), προσφωνώντας τον Τζόναθαν Τάουνλι με το τρυφερό χαϊδευτικό «Τζόντι» αντί του «κύριε Κρέιν» που απαιτούσε το συζυγικό πρωτόκολλο της εποχής. Παρά τις τεράστιες οικογενειακές υποχρεώσεις της, η κυρία Κρέιν δραστηριοποιούνταν ολοένα και περισσότερο και εκτός σπιτιού, και μάλιστα σε τέτοιον βαθμό, ώστε τον καιρό που γεννήθηκε ο Κρέιν να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή διαφόρων κοινωνικών και θρησκευτικών αγώνων τόσο ως συγγραφέας όσο και ως εκπρόσωπος, ταξιδεύοντας σε

ολόκληρη τη χώρα για να μιλήσει περί εγκράτειας μπροστά σε μεγάλα κοινά, ενώ στον ελεύθερο χρόνο της (αναρωτιέται κανείς: ποιον ελεύθερο χρόνο;) ζωγράφιζε, σκάλιζε κέρινες φιγούρες που αποσπούσαν τον θαυμασμό και περιστασιακά έγραφε διηγήματα. Το διάστημα 1885-86 υπέστη μια νευρική κατάρρευση. Μένοντας εκτός ενεργού δράσης για περίπου έξι μήνες, επέστρεψε δυναμικά στις προηγούμενες δραστηριότητές της και σε διάστημα ενός μόλις χρόνου λέγεται ότι έγραψε είκοσι πέντε μονόστηλα για μια τοπική εφημερίδα και πάνω από εκατό ανταποκρίσεις για το Associated Press και για διάφορες νεοϋορκέζικες εκδόσεις.

Μέρι Έλεν Πεκ Κρέιν.

(ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΙΡΑΚΙΟΥΣ)

Η Έλεν Ρ. Κρέιν, η μεγάλη κόρη του αδελφού του Κρέιν Γουίλμπουρ, που όταν μεγάλωσε έγινε δημοσιογράφος και είχε γνωρίσει τον θείο της αρκετά καλά κατά την παιδική της ηλικία, ήταν ίσως ο πρώτος άνθρωπος που μίλησε ποτέ σχετικά με τα αισθήματα του Κρέιν για τη μητέρα του. Σε ένα άρθρο με τις αναμνήσεις της από αυτόν που δημοσιεύτηκε το 1934 στο περιοδικό *American Mercury* έγραφε: «Η μνήμη της μητέρας του ήταν πολύτιμη για εκείνον, δεν είχε τίποτα πιο πολύτιμο, και, παρότι ποτέ δεν αμφισβητούσε τις συνήθειές της όταν βρισκόταν εκτός οικογενειακής εστίας, απορούσε πώς γινόταν μια τόσο καλλιεργημένη γυναίκα, απόφοιτος πανεπιστημίου, ικανή να γράφει τακτικά σε περιοδικά και εφημερίδες, να έχει απορροφηθεί τόσο απόλυτα από τις “κενές, ανώφελες ψαλμωδίες που περνιούνταν για θρησκευτική λατρεία εκείνη την εποχή”».

Ακόμα κι αν ο Κρέιν δεν έμαθε τίποτε άλλο από τους γονείς του, το παράδειγμά τους σίγουρα του δίδαξε ότι ο κόσμος ήταν ένα μέρος όπου οι σοβαροί ενήλικες κάθονταν στα γραφεία τους κι έγραφαν, ότι το γράψιμο ήταν μια σημαντική, αν όχι μια θεμελιώδης, ανθρώπινη δραστηριότητα. Όπως το έθετε η ανιψιά του: «Οντας ένας Κρέιν, είχε γεννηθεί με το τυπογραφικό μελάνι να κυλάει στις φλέβες του».

Δεν υπάρχει γραπτή μαρτυρία, ούτε μία τυπωμένη λέξη, σχετικά με την αντίδραση του Κρέιν στον θάνατο των γονιών του ή της αδελφής του Άγκνες και του αδελφού του Λούθερ. Από τα υπόλοιπα αδέλφια του δεν είχε παρά έναν αδύναμο δεσμό με τη Μέρι Έλεν (τη «Νέλι»), που ήταν ζωγράφος και είχε γεννηθεί το 1849, και με τον Τζορτζ, υπάλληλο του ταχυδρομείου του Τζέρσι Σίτι, γεννημένο το 1850, ωστόσο οι άλλοι τέσσερις αδελφοί του ήταν όλοι παρόντες στη ζωή του, και οι ιστορίες τους αξίζει να ειπωθούν εδώ, αφού τα τόσο διαφορετικά πεπρωμένα τους καλύπτουν όλο το φάσμα από την αστική ευυποληψία μέχρι την εκκεντρική παραξενιά, από την υλική επιτυχία μέχρι την πικρή αποτυχία, από τη νηφάλια ακεραιότητα μέχρι τον αλκοολισμό, από την ψυχική υγεία μέχρι τον εγκλεισμό σε άσυλο φρενοβλαβών.

Ο Γουίλμπουρ (γεννημένος το 1859) πέρασε πέντε χρόνια στο

Κολέγιο Ιατρών και Χειρουργών του Κολούμπια και εγκατέλειψε τις σπουδές του όταν απέτυχε να περάσει τα μαθήματα ανατομίας και η πτυχιακή εργασία του με θέμα τον τυφοειδή πυρετό απορρίφθηκε δύο φορές. Με την προοπτική μιας καριέρας στην ιατρική να χάνεται από τον ορίζοντα, επέστρεψε στην οικογενειακή βάση στο Άσμπερι Παρκ και εργάστηκε για δύο χρόνια στο πρακτορείο ειδήσεων του αδελφού του Τάουνλι. Το 1888 σκανδάλισε την οικογένεια όταν παντρεύτηκε μια από τις υπηρέτριες του αδελφού του Γουίλιαμ και τελικά μετακόμισε με τη σύζυγο και τα τέσσερα παιδιά του στο Μπίνγκακτον της Νέας Υόρκης. Εκεί έστησε μια επιχείρηση κάποιου είδους (οι πηγές είναι ασαφείς σχετικά με το θέμα), αλλά, πάνω που είχε αρχίσει να ευημερεί, η γυναίκα του τον άφησε, παίρνοντας μαζί της τα παιδιά. Καταπτοημένος και με την καρδιά κομμάτια, μετακόμισε σε μια μικρή πόλη στην Τζόρτζια, όπου και πέθανε το 1918, θύμα της πανδημίας της ισπανικής γρίπης.

Ακόμα πιο ζοφερή είναι η ιστορία του εκκεντρικού και χαρισματικού Τάουνλι (τον φώναζαν «Τούνλι»), του ανθρώπου που είχε προσφέρει στον νεαρό Κρέιν την πρώτη του δουλειά ως γραφιά. Γεννημένος το 1853, ήταν το ατίθασο παιδί της οικογένειας, ένα ευέξαπτο, απειθαρχο αγόρι που συχνά πρόσβαλλε τον πατέρα του ή συγκρουόταν μαζί του, κι ωστόσο εξελίχτηκε σε πρώτης τάξεως δημοσιογράφο στην ενήλικη ζωή του. Γραμματέας της Λέσχης Τύπου της Νέας Υόρκης, περιζήτητος ομιλητής, ιστορικός της Εθνικής Ένωσης Επαγγελματικών Σωματείων Μπέιζμπολ, δυναμικός υπέρμαχος των δικαιωμάτων των γυναικών και ιδρυτής του δικού του πρακτορείου ειδήσεων, ήταν τόσο ακούραστος στο κυνήγι του ρεπορτάζ, ώστε έφτασε να γίνει γνωστός ως «ο Δαίμων της Ακτής». Ένας αδιόρθωτος εκκεντρικός που δεν σταματούσε να πετάει ατάκες και αλλοπρόσαλλα αστεία, ποτέ δεν φορούσε πουκάμισο στη δουλειά, παρά έκρυβε τον θώρακά του κάτω από ένα μακρύ παλτό, το οποίο συνόδευε περήφανα με μια λερή πλατύγυρη ρεπούμπλικα στο κεφάλι του. Παρ' όλες τις ιδιορρυθμίες του, ήταν μια φυσιολογική που προκαλούσε τον θαυμασμό, ο κορυφαίος δημοσιογρά-

φος της περιοχής, αλλά και ένα άτομο που είχε το ταλέντο να πέφτει στις χειρότερες κακοτυχίες που μπορεί να βάλει ο νους. Με τη σύζυγό του έχασαν δύο παιδιά και το 1883, μόλις πέντε χρόνια μετά τον γάμο τους, εκείνη πέθανε από τη νόσο του Μπράιτ,* προτού καν φτάσει τα τριάντα. Εκείνος παντρεύτηκε ξανά το 1890, αλλά σε διάστημα έξι μηνών η δεύτερη γυναίκα του υπέστη νευρικό κλονισμό και κατέληξε στο άσυλο φρενοβλαβών του Τρέντον, όπου πέθανε δύο μήνες αργότερα. Ένας τρίτος γάμος, το 1893, κατέληξε σε διαζύγιο. Μέχρι την αυγή του νέου αιώνα ο Τάουνλι έπασχε πλέον από βαριά μορφή αλκοολισμού και είχε περιοδικά ξεσπάσματα βίας. Ήταν πια αυτό που ένας φίλος του αποκάλεσε «σωματικό ερείπιο» και δεν μπορούσε να εργαστεί. Μετά τη μετακόμισή του στα βόρεια της Πολιτείας της Νέας Υόρκης για να ζήσει μαζί με τον Γουίλμπουρ και τη σύζυγό του (την ίδια σύζυγο που σύντομα θα εγκατέλειπε τον Γουίλμπουρ) εισήχθη δύο φορές στο άσυλο για χρόνιους φρενοβλαβείς του Μπίνγκαμτον – και πέθανε εκεί, απένταρος, το 1908.

Ο Γουίλιαμ, μόλις έναν χρόνο μικρότερος από τον Τάουνλι, έγινε ένας κανονικός αστός, με πτυχίο νομικής και επιχειρηματικό δαιμόνιο, ένας εξέχων πολίτης του Πορτ Τζέρβις, γνωστός ως «Δικαστής Κρέιν» (επειδή υπηρέτησε μία ετήσια θητεία ως ειδικός δικαστής στην Κομητεία Όραντζ), η αναγνωρισμένη κεφαλή της οικογένειας μετά τον θάνατο του αιδεσιμότατου το 1880 και σχεδόν δεύτερος πατέρας για τον νεότερο αδελφό του, με όλα τα θετικά και τα αρνητικά που συνεπάγεται ο τίτλος. Τον καιρό που έμενε στη Νέα Υόρκη, ο Κρέιν ταξίδευε βόρεια στο Πορτ Τζέρβις για σύντομες ή και πιο παρατεταμένες άτακτες επισκέψεις στον Γουίλιαμ και στην οικογένειά του, αλλά, πέρα από κάποιες περιστασιακές προσφορές μικρής οικονομικής βοήθειας όταν έμενε πανί με πανί, το μόνο πραγματικό δώρο που του πρόσφερε ο Γουίλιαμ ήταν η ελεύθερη πρόσβαση στο

* Πρόκειται για σοβαρή νεφρίτιδα λόγω τοξίνωσης, λοίμωξης ή αυτοανοσίας. (Σ.τ.Μ.)

Χάρτγουντ Κλαμπ, ένα φυσικό καταφύγιο είκοσι χιλιόμετρα βόρεια της πόλης, με έκταση μεγαλύτερη από τριάντα πέντε χιλιάδες στρέμματα, το οποίο εκείνος και μια ομάδα συνεταίρων είχαν αρχίσει να αποκτούν σταδιακά στα τέλη της δεκαετίας του 1880, δίνοντάς του εταιρική υπόσταση το 1893, επειδή, παρότι πολλά από τα πρώτα γραπτά του Κρέιν αντλούν υλικό από τους δρόμους της πόλης, κατά βάθος ήταν ένα αγόρι της υπαίθρου, και η ευκαιρία να δραπετεύει στην άγρια φύση ήταν τεράστια ευλογία για εκείνον. Σε όλη την υπόλοιπη ζωή του –ακόμα κι αφού εγκαταστάθηκε στην Αγγλία– χρησιμοποιούσε το σπίτι του Έντμουντ στο Χάρτγουντ της Νέας Υόρκης ως τη διεύθυνση μόνιμης κατοικίας του.

Απ' όλα τα αδέρφια του στενότερη σχέση μαζί του είχε ο Έντμουντ, ο ίδιος Έντμουντ τον οποίο ο Κρέιν είχε διαλέξει ως νόμιμο κηδεμόνα του μετά τον θάνατο της μητέρας του το 1891 (είχε ακόμη έναν χρόνο μπροστά του ώσπου να ενηλικιωθεί επισήμως), ο ίδιος Έντμουντ στο σπίτι του οποίου στο Λέικ Βιου του Νιου Τζέρσι συχνά έμενε ο Κρέιν τα πρώτα του χρόνια στην περιοχή της Νέας Υόρκης, γράφοντας εκεί μεγάλο μέρος από το αρχικό προσχέδιο για το *Κόκκινο σήμα του θάρρους* το 1893, κι όταν ο Έντμουντ άφησε την υπαλληλική δουλειά του στη Νέα Υόρκη για να εργαστεί ως επιστάτης στο Χάρτγουντ Κλαμπ την άνοιξη του 1894 (σύμφωνα με ένα γράμμα που έγραψε ο Κρέιν στον φίλο του Γουίλις Μπρουκς Χόκινς, ο αδελφός του εκτελούσε καθήκοντα «υπευθύνου ταχυδρομείου, ειρηνοδίκη, παγοπώλη, αγρότη, συντηρητή μηχανημάτων, χτίστη, ξυλοκόπου, υπαλλήλου στη γραμμή του Πορτ Τζέρβις ή στον Σιδηρόδρομο της Νέας Υόρκης και πολλά άλλα που ξεχνώ αυτή τη στιγμή»), οι επόμενες επισκέψεις του Κρέιν στον βορρά αποσκοπούσαν τόσο στην επανασύνδεσή του με τον Έντμουντ όσο και στις εξορμήσεις του στο δάσος με το αλογό του. Αν θέλει κανείς να καταλάβει τον δεσμό τους, δεν χρειάζεται παρά να διαβάσει το σύντομο γράμμα που έγραψε ο Κρέιν από την Αγγλία λίγους μήνες πριν από τον θάνατό του στον νεογέννητο ανιψιό του, όταν έμαθε ότι η σύζυγος του Έντμουντ,

η Μέρι, είχε γεννήσει δίδυμα αγόρια και ότι το ένα από αυτά είχε ονομαστεί Στίβεν.

Αγαπητέ μου Στίβεν: Δεν χρειάζεται να σου πω ότι καλωσόρισα τον ερχομό σου με χαρά. Εσύ κι εγώ θα συνεχίσουμε μαζί να πασχίζουμε με τ' όνομά μας και να κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε. Στο μεταξύ, θα ήθελα να σου υπενθυμίσω να μοιάσεις μεγαλώνοντας όσο το δυνατόν περισσότερο στον ευγενικό, καλόψυχο κι αξιαγάπητο πατέρα σου και να μην επαναλάβεις, σε παρακαλώ, τις κακές συνήθειες και τα λάθη τού αφοσιωμένου θείου σου

Στίβεν Κρέιν

Ο Αμερικανός συγγραφέας Stephen Crane, αυτό το φλεγόμενο αγόρι, στη σύντομη μα όλο ένταση ζωή του, έγραψε ένα αριστούργημα, *Το κόκκινο σήμα του θάρρους*, καθώς και άλλα μυθιστορήματα, διηγήματα αλλά και ανταποκρίσεις από το μέτωπο δύο πολέμων. Πέθανε από φυματίωση σε ηλικία μόλις 28 ετών.

Ένας άλλος Αμερικανός συγγραφέας, ο Paul Auster, καταβυθίζεται στις πολλαπλές μορφές του μεγαλείου του Crane και μας αφηγείται την ταραχώδη και δραματική ζωή του. Από τη συντριπτική φτώχεια του ως νεοφερμένου στο Μανχάταν κατά τη διάρκεια της χειρότερης οικονομικής κρίσης στην ιστορία της χώρας, στη διεθνή φήμη στα είκοσι πέντε του χρόνια, που την ακολούθησε μια διαμάχη με το Αστυνομικό Τμήμα της Νέας Υόρκης για την άδικη σύλληψη μιας πόρνης, ένα ναυάγιο στα ανοιχτά των ακτών της Φλόριντας που παραλίγο να τον οδηγήσει στον θάνατο, ένας γάμος με την ιδιοκτήτρια του πιο γνωστού οίκου ανοχής του Τζάκσονβιλ, μια θητεία ως ανταποκριτής κατά τη διάρκεια του Ισπανοαμερικανικού Πολέμου στην Κούβα, και η αποστολή του στην Ελλάδα για να καλύψει ως πολεμικός ανταποκριτής τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897. Και τέλος, τα χρόνια στην Αγγλία, όπου ο Joseph Conrad γίνεται ο πιο στενός του φίλος και ο Henry James θρηνεί για τον πρόωρο θάνατό του.

**Ένας από τους σημαντικότερους συγγραφείς
της εποχής μας διερευνά τη ζωή και το έργο ενός άλλου
σπουδαίου συγγραφέα. Ένα καθηλωτικό ανάγνωσμα
για μια αλυσμόνητη ζωή και μια σπάνια
αναγνωστική εμπειρία.**

LOS ANGELES TIMES BOOK PRIZE 2021

metaixmio.gr

